

Šviečiamojo klasicizmo blyksniai: dainos L. G. Rėzos ankstyvosios poezijos tekstais

Laima Kiauleikytė

*Kultūros, filosofijos ir meno institutas,
Saltoniškių g. 58, LT-08105 Vilnius, Lietuva*

Publikacija tęsia XVIII–XIX a. sandūros Mažosios Lietuvos muzikos kultūros apžvalgą. Tyrimo objektas – šviečiamosios minties, lietuvių muzikos tautinio susivokimo ryšiai. Skelbiama mažiau žinomų L. G. Rėzos (1776–1840) originaliosios poezijos bei muzikos sąlyčio pavyzdžių, jie laikomi lietuvių dainų rinkinio (1825 m.) prielaida. Rašant straipsnį daugiausiai pasiremta vokiečių autorių – J. M. Müllerio-Blattau, H. Güttlerio, E. Krollio, W. Salmeno – Rytprūsių muzikos istorijos studijomis, A. Jovaišo, V. Maciūno, J. Ereto, A. Matulevičiaus publikacijomis, informacine literatūra. Natų pavyzdžius suteikė Berlyno Staatsbibliothek. Naudojami lyginamasis, analizės, sintezės mokslinio tyrimo metodai.

Raktažodžiai: Mažoji Lietuva, Karaliaučius, XVIII–XIX a. sandūros muzikos kultūra, Apšvieta, lituanika, šviečiamasis klasicizmas, preromantizmas, daina, W. G. M. Jensenas, L. G. Rėza

Apšvieta bei šviečiamosios ideologijos praktinio įsigalėjimo laikas (XVIII a. II pusė – pirmieji XIX a. dešimtmečiai) Lietuvos muzikos istorijai svarbūs ne vien atkakliomis muzikų pastangomis muzikos kultūros padėti pakreipti demokratėjimo bei pažangos linkme, tačiau ir dėmesiu tautinei muzikos kūrybai, profesionaliosios muzikos tautiškumui. Pirmoji išsamesnė lietuvių dainų rinktinė – Liudviko Gedemino Rėzos (1776–1840) „Dainos oder Litthauische Volkslieder [...]“ (Königsberg, 1825) – visai neatsitiktinai parengta Mažajoje Lietuvoje, Karaliaučiuje. Mat buvo susiklostę tam sąlygos. Čia itin anksti paplito Apšvieta – „kraštas [...] kultūriškai toliau buvo pažengęs negu Didžioji Lietuva“¹. Kartkartėmis teigiama, jog būtent Rytprūsioje, pridurkime – būtent artimiausioje L. G. Rėzos aplinkoje, suformuotos visą Vakarų Europos muzikos kultūrą paveikusias tautinio muzikos atsinaujinimo idėjos². Daugiatautė kultūrinė Mažosios Lietuvos terpė, itin įvairi kuriančios asmenybės etninė patirtis lėmė, jog susidomėta ne vien vokiečių, bet ir estų, latvių, lietuvių dainuojamąja tautosaka, maža to – susidomėta itin anksti. Dar prieš „Dainoms [...]“ atsirandant L. G. Rėzos biografijoje būta kūrybinių, estetinių paieškų periodo, lietuvių muzikos istorijai palikusio keletą šiandien primirštų subtilios vokalines lyrikos pavyzdžių. Tai kompozitoriaus, vargonininko bei pedagogo Wilhelmo Gottliebo Martino Jenseno (1766–1842) dainos L. G. Rėzos originaliosios poezijos tekstais, išspausdintos rinkinyje „Fünfzehn deutsche Lieder mit Begleitung des Klaviers von W. G. M. Jensen“ (Königsberg: Auf eigne Kosten, und in Commission bei Göbbels und Unzer, Berlin, Gedruckt bei Johann Friedrich Starcke [In Querfolio, 22 p.], 1799).

W. G. M. Jensenos dainos pasirodė itin išskirtiniu metu. XVIII a. pabaigoje Lietuvą kamavusių politinių negandų išvengusi Mažosios Lietuvos muzikos kultūra klestėte klestėjo. Muzika puoselėta privačiame prieglobstyje – Karaliaučiaus muzikos žinovų, profesionalų, mėgėjų rateliai burdavosi aukštuomenės bei pasiturinčių miestelėnų namuose. Melomanų pomėgiais ypač pasižymėjo didikai von Keyserlingai (sakyta – *auf dem Roßgarten*), Dohnos (*am Bergplatz*), Truchseß-Waldburgai, Holstein-Beckai, pirkliai Scherres, Ruffmannas, Killmaras, Bahnas, Adleris, Toussaint’as, komercijos tarėjas Franzas Saturgus (1728–1810), karo tarėjas Johannas Ludwigas L’Estocq’as (1712–1779), tarėjai Jesteris, Hoyer, Schwinckas, felčeris Gerlachas, gydytojas Gervais, maršalas Friedrichas Gottfriedas von der Grobenas (1726–1799), muzikos saloną subūrusi dainininkė Elisabeth Graun-Stägeman (1761–1835), kiti³. Paminėtinos ir aktyviai muzikavusios Karaliaučiaus „laisvųjų mūrinių“ ložės. Tarp muzikos mėgėjų lankydavęsis kompozitorius kunigaikštis Antanas Radvila (1775–1833) čia inicijavo anksti, dar iki literatūrinio pirmtako publikavimo (1808 m.), sukurtų „Fausto“ muzikos fragmentų atlikimą, akompanuojamas kompozitoriaus Johanno Friedricho Reichardo (1752–1814) dainavo kameriniuose ansambliuose⁴.

Tuo metu Karaliaučiuje jau buvo susiformavęs ir vadinamasis viešasis koncertinis sąjūdis, būtent XVIII a. pabaigoje sparčiai tolęs nuo privačių rėmėjų globos. Nustovėjęs Sankt Peterburgo – Vakarų Europos sostinių koncertinių gastrolių keliui Mažąją Lietuvą pakeliui aplankydavo gana daug žymių atlikėjų. Karaliaučiuje pasukutiniaisiais XVIII a. dešimtmečiais yra pabuvoję smui-

kininkas Franzas Adamas Veichtneris (1741–1822), violončelininkas Bernhardas Rombergas (1767–1841), vargonininkas Georgas Josephas („Abatas“) Vogleris (1749–1814), arfininkas Louis Davidas (apie 1765 – po 1793), akklasis fleitininkas Louis Dulonas (1769–1826), obojininkas Andreas Gottlobas Schwartzas (1743–1804), pianistai Franzas Ignace Lauska (1769–1821) bei Friedrichas Steinas (1784–1809), stiklo armonikos virtuozė neregė Marianne Kirchgaessner (1770–1808), kiti⁵. Įžymiųjų pasirodymai nebuvo reta išimtis, o nuolatinio intensyvaus muzikinio gyvenimo kasdienybė. 1798 m. Karaliaučiaus muzikos renginių spalvingumą liudija išlikę tuo metu čia viešėjusio Heidelbergo universiteto profesoriaus, vėliau – rektoriaus Johanno Friedricho Abeggo (1765–1840) memuarų fragmentai. Taigi birželio 8 d., karališkai šeimai pokyliaujant, Pilies tvenkiniu navigavusį karalienės laivą pasitinka meniškai išpuoštas teatro aktorių luotas. Atliekama trijų Karaliaučiaus „laisvųjų mūrininkų“ ložių valdovams šia proga parinkta Serenada. Vėliau skamba janyčarų muzika, muzikuoja aktorių choras. Dainų bei muzikos lydimi luotai pasiekia krantą, nuo kurio sceną stebi miestelėnų minia. Linksminamasi iki pusės dviejų nakties. Miesto iluminacijos fone itin išsiskiria minėtų trijų „mūrininkų“ ložių buveinės sodas ir pan.⁶

Tiek privačiuose sambūriuose, tiek viešuose koncertuose mėgta kompozitorių amžininkų instrumentinė muzika. Kennerių ir Liebhaberių aplinkoje yra skambėję Luigi Boccherini (1743–1805), Johanno Christiano Cannabicho (1731–1798), Ignazo Fränzlio (1736–1811), Franzo Antono Wendlingo (1778–1807), Carlo Giuseppe Toeschi (1724–1788) kūriniai. Dar karo metais dėl austrų belaisvių įtakos karaliautiškiai pamėgo Josepho Haydno (1732–1809), Georgo Christopho Wagenseilio (1715–1777), Wolfgango Amadeus Mozarto (1756–1791) instrumentinius kūrinius bei operų fragmentų transkripcijas. Suprantama, jog dažnai skambėjo mėgiamų vietinių kompozitorių – minėto J. F. Reichardto, Carlo Gottliebo Richterio (1728–1809), Christiano Podbielskio (1683–1753), Christiano Wilhelmo Podbielskio (1741–1792), Erdmanno Friedricho Zanderio (1747–1803) – instrumentiniai kūriniai, kameriniai ansambliai⁷. Svarbu, jog būtent L. G. Rėzos studijų metais profesionalumo aukštumą pasiekė 1755 m. įkurtas Karaliaučiaus viešasis muzikinis teatras. Itin mėgta vietinių kompozitorių – Friedricho Ludwigo Bendos (1752–1792), Carlo Davido Stegmanno (1751–1826) – sceninė kūryba, išpopuliarėjo Johanno Adamo Hillerio (1728–1804) zingšpyliai. Žinomos Schuchų teatro trupės vadovės Johannos Caroline Schuch (1739–1787) bei kapelmeisterio Nicolauso Mühle (1750–1798) pastangomis XVIII a. paskutiniaisiais dešimtmečiais Karaliaučiuje labai sėkmingai statytos W. A. Mozarto operos (1788 m. – „Belmonte und Constanze“, 1793 m. – „Don Giovanni“, 1794 m. – „Zauberflöte“, 1798 m. – „Le Nozze di Figaro“)⁸. L. G. Rėzos bei W. G. M. Jenseno dainose taip pat jaučiama W. A. Mozarto stiliaus įtaka.

Intensyvaus muzikos sąjūdžio, Apšvietos idėjų terpėje labai išaugo susidomėjimas muzikos mokslu, švie-

timu, ūgtelėjo muzikos mokymo lygmuo. 1793 m. puikaus violončelininko, teatro koncertmeisterio Josepho Streberio (1763–1828) pastangomis įsteigta viešoji muzikos biblioteka⁹. Pamainą Karaliaučiaus bažnyčių kapeloms rengė žinomas *Pauperhausas* – praktiškai tai buvo muzikos mokykla¹⁰. XVIII a. muzikos (teorijos, giedojimo) mokyta kiekvienoje Karaliaučiaus (Senamiesčio, Lyvenikės, Knypavos) mokykloje. Vargonavimo, vokalo, teorijos mokytai Albertinos studentai teologai. 1799 m. miesto vyriausiojo koncertmeisterio Johanno Friedricho Rielo (1774–1845) rūpesčiu įsteigtas Dainavimo institutas (*Singinstitut*). 1810 m. universitete įkurtas Bažnytinės muzikos bei giedojimo institutas (*Institut für Kirchenmusik und Gesang*), kuriame pirmiausia ėmė dėstyti Katedros kantorius, kompozitorius Otto Christianas Gladau (1770–1853) bei minimas Reformatų bažnyčios vargonininkas W. G. M. Jensenas¹¹. Žymiųjų leidėjų „laisvųjų mūrininkų“ Johanno Jacobo Kanterio (1738–1786) bei Johanno Friedricho Hartknocho (1740–1789) spaustuvės išleisdavo nemažai muzikinės pedagoginės literatūros, teorinių veikalų, natų.

Itin nepaprastas buvo aptariamų dainų pasirodymą rengęs vokiečių vokalinės instrumentinės muzikos kontekstas. *Das war die wahre und ächte Liederzeit unseres Volkes, die so vielleicht nicht mehr wiederkommt*¹², – pastebi H. M. Schlettereris. Įsigalėjus šviečiamajam klasicistiniam homofoninės faktūros muzikos stiliui, tikslingos vokalinės raiškos, formos bei turinio estetinio tobulumo pavyzdžiu tapo liaudies daina. Susidomėta gilumine tautinės dainos specifika, muzikos menas atgimė pasisėmęs iš tautinės kūrybos šaltinio. Yra manoma, jog būtent L. G. Rėzos „Dainos...“ liaudies kūrybą įtvirtino profesionaliojoje muzikos sferoje, privertė kultūringą, išsilavinusią visuomenę suvokti tikrąją liaudies dainos vertę, ją pripažinti¹³. W. G. M. Jenseno dainų L. G. Rėzos tektais kaimynystėje gyvavo pastarojo bičiulių Johanno Friedricho Dorno (1777–1845), Carlo Heinricho Sāmano (1790–1860), Johanno Christiano Peterio Kanterio (1765–1817) vokalinė kūryba. Itin populiarios jų aplinkoje buvo Nikolauso Ludwigo Zinzendorfo (1700–1760), Johanno Abrahamo Peterio Schulzo (1747–1800), Johanno Philippo Christiano Schulzės (1773–1827), Wilhelmo Ferdinando Halterio (m. 1806) dainos, taip pat Bachų šeimos, Georgo Friedricho Händelio (1685–1759), Carlo Heinricho Grauno (1703–1759), Johanno Adolfo Hassės (1699–1783), J. Haydno, F. Bendos arijos, dainos¹⁴, etc. Literatūroje minima J. Fr. Hartknochą leidus nemaža Karaliaučiuje bei Rygoje mėgtų kompozitorių – C. G. Richterio, Chr. Podbielskio, Johanno Gottfriedo Mūthelio (1728–1788), Fr. A. Veichtnerio, Carlo Philippo Emmanuelio (1714–1788), Johanno Christiano (1735–1782), Johanno Christopho Friedricho (1732–1795) Bachų, taip pat Ernsto Wilhelmo Wolfio (1735–1792), Johanno Gottfriedo Eckardo (1735–1809), Johanno Friedricho Doles (1715–1797), Jānischo, Westerholzo, Preisso (Johanno Antono?, 1774–1825) – vokaliųjų kūrinių¹⁵.

Tačiau reikšmingesnių impulsų muzikiniam bei poetiniam aptariamų dainų stiliui bus suteikusios XVIII–

XIX a. sandūroje Karaliaučiuje itin audringai plėtotos preromantinės muzikos tautiškuo idėjoms. Kaip žinoma, L. G. Rėzos studijų metais čia buvo susibūrusi intelektualų, literatų, šviesuolių bendrija, idėjomis bei darbais reikšmingai veikusi ir muzikos kultūros sferą. Visų pirma tai filosofas Johannas Georgas Hamannas (1730–1788), literatai Theodoras Gottliebas von Hippelis (1741–1796), Johannas Gottliebas Kreuzfeldas (1745–1784), karo tarėjas Johannas Georgas Scheffneris (1736–1820), taip pat šiem idėjiškai artimi Karaliaučiaus Didžiosios ligoninės pastorius, muzikos mėgėjas Karlas Gottliebas Fischeris (1745–1801), poetas Georgas Friedrichas Johnas (1742–1800), literatas Karlas Gottliebas Bockas (1746–1829)¹⁶. Sambūris domėjosi muzikos ir poezijos ryšiais, aptarinėjo tautinės kūrybos (ypač latvių, estų dainų) pavyzdžius, inicijavo jų paskelbimą. Esminės įtakos ideologinėms bei estetinėms bendrijos nuostatoms, kaip žinoma, turėjo 1762–1764 m. Karaliaučiuje gyvenusio, vėliau glaudžius ryšius su bičiuliais palaikiusio Johanno Gottfriedo Herderio (1744–1803) mintys. Filosofas J. G. Hamannas atkreipė dėmesį į liaudies dainos savitumą (*eine Kadenz von wenig Tönen*)¹⁷ ir itin pakiliu tonu kvietė atsinaujinti, grįžti prie ištakų (*Werde neu und echt. Zurück zur Ursprünglichkeit [...]*)¹⁸. J. G. Herderis liaudies dainą pasitelkė kaip naujo estetinio idealo pagrindą – *Erste, Innere, Einfache* lems meno atgimimą¹⁹. Didysis L. G. Rėzos autoritetas Johannas Wolfgangas Goethe (1749–1832) liaudies dainų poetinį stilių pasirinko daugeliui žinomų eilių modeliui. Lietuvių dainos vaidmuo čia vėlgi išskirtinis²⁰. Amžininkų Christopho Friedricho Heilbergo (1726–1807), Danielio Jenischo (1762–1804), Friedricho Samuelio Bocko (1716–1786), Ludwigo Baczko (1756–1823) lietuvių dainų atžvilgiu išsakyta nuomonė²¹ taip pat veikė XVIII–XIX a. sandūros muzikos kultūrą, muzikos kūrybą. Pavyzdžio reikšmę galbūt turėjo ir tuometinėje Mažojoje Lietuvoje itin populiarini minėtų J. G. Herderio bei J. W. Goethe's bičiulio, J. G. Kreuzfeldo mokinio, Karaliaučiuje gimusio žymiojo kompozitoriaus J. Fr. Reichardo vokalinė instrumentinė kūryba. Nors liaudies dainą (*frische Liedlein*)²² savo kūryboje naudojo klasicistiškai, normindamas jos autentiškumą, tarp daugelio tuo metu panašaus tikslo siekusių, tačiau tautiškumą paviršutiniškai, be skonio suvokusiu kompozitorių išsiskyrė dėmesingomis tikroviškumo paieškomis – sakėsi kurias *im Volkssinne* dainas²³. Propaguodamas liaudies dainą ne tiek atnaujino muzikos kalbą, kiek formavo klausytojo estetinį skonį toliaregiška preromantine linkme, keitė aukštosios kultūros sampratą žinomu J. W. Goethe's (būtent L. G. Rėzos lietuvių dainų rinkinio atžvilgiu) išsakytu liaudies bei profesionaliosios kūrybos lygybės principu (*eigentlich gibt es nur Eine Dichtung, die echte, sie gehört weder dem Volke noch dem Adel [...]*)²⁴.

Nepaisant itin entuziastingų, nors retų kūrybos bei atlikėjo meistrystės vertinimų, W. G. M. Jenseno gyvenimas ir veikla muzikos istorikų aptarta išskirtinai santūriai. Žinoma tik, jog gimęs Stolpe (Pomeranijoje), bu-

vo dar ir vargonininkas, kapelmeisteris. Laikomas minėtų C. H. Grauno bei J. A. Hassės sekėju²⁵. L. G. Rėzos originaliojoje poezijoje esama itin iškalbių kompozitoriaus asmenybę apibūdinančių eilučių, bylojančių, jog pastarasis laikomas „laisvųjų mūrinių“ bendraminčiu (*Von den Göttern geliebt und edeln Menschen / Lebt Elysions Tage hier, mein Jensen [...]*)²⁶. Kaip geriausią to laikmečio vargonininką W. G. M. Jenseną yra minėjęs kompozitorius bei muzikos apžvalgininkas J. Fr. Dornas²⁷. Tiek J. M. Mülleris-Blattau, tiek H. Gütleris vadina W. G. M. Jenseną C. G. Richterio įpėdiniu vyriausiojo Karaliaučiaus kapelmeisterio tarnyboje²⁸. Po 1797 m. teatro gaisro vietoje atsistatydinusio C. G. Richterio laikinai akompanuodavo muzikos mėgėjų koncertams. Taip pat žinoma, jog Albertinos teologams dėstė vargonų specialybę. Kartu su O. Chr. Gladau padėjo pagrindus judviejų pedagoginių pastangų dėka įkurtam Bažnytinės muzikos ir giedojimo institutui. W. G. M. Jenseno ir Ernsto Theodoro Reinhardo 1828 m. parengtą giesmyną J. M. Mülleris-Blattau vadina tobula, pavyzdine liaudiškumo bei profesionalaus amato samplaika²⁹. Nors vėliau giesmynas buvo dirbtinai išstumtas iš oficialios naudojimo praktikos, Mažojoje Lietuvoje esą likęs populiarus iki XIX–XX a. sandūros. 1858, 1901 m. sulaukė pakartotinių leidimų, 1838 m. išleistas papildymas. 1840 m. Prūsų evangelikų mokykloms atskirai parengtos itin populiaros giesmyno melodijos. Šalia tradiciškesnio C.H. Sāmanno giesmyno (1834) minėtasis amžininkų buvo itin mėgiamas³⁰.

L. G. Rėzos originaliosios poezijos tekstai pritaikyti šešioms iš penkiolikos rinkinio dainų. „An das Wiesenblümchen“, „Das Mädchen an den kommenden May“, „Trennung“, „Der Kirchhof“, „Der Liebende Jüngling“ ir „Freude eines Mädchens auf den kommenden Frühling“. „An das Wiesenblümchen“ ir „Der Kirchhof“ – tai ankstyvi „Prutenos“ pirmosios dalies eilėraščių variantai (žr. p. 43–44, 156–157). Kiti į originaliosios poezijos rinkinį neįėjo. Keturių rinkinio dainų autoriai nepažymėti, likusiosios – vokiečių poetų preromantikų, ne rytprūsičių³¹: Friedricho von Matthisono (1761–1831) „Adelaide“ (*Einsam wandelt dein Freund*), Karlo Reinhardo (1769–1840) „Lebensgenuss“ (*Schnell wie Felsenquellen*), žinomo sambūrio *Göttinger Hain* atstovo Johanno Heinricho Voß'o (1751–1826) „Frühlingsgesang“ (*Blick auf wie her*), Johanno Gaudenzo von Sallis-Seewis (1762–1834) „Das Grab“ (*Das Grab ist tief und stille*) ir pažymėtas signatūra „R“ „Als sie 18 Jahr alt war“ (*Lebe, lache, lache, küsse*). L. G. Rėzos poezijai – žaviems, jaunatviškiems, pakiliems šviečiamosios klasicistinės lyrikos pavyzdžiams akivaizdžiai teiktas išskirtinis dėmesys. Šis draugystės, kolegialumo, kūrybinių idėjų bendrystės liudijimas pakartotas „Kriegs-Gesänge für das Ost-Preussische National-Kavallerie-Regiment beim Ausmarsch aus Königsberg, von Rhessa und Jensen“ (Königsberg, 1813) vyrų balsams ir fortepijonui, taip pat išplėtotu proginiu, karūnuotas Prūsijos galvas šlovinančiu „Morgenhymne“ trim sopranams ir fortepijonui („Choralgesang, Morgenhymne und Serenade

nach Texten vaterländischer Dichter in Musik gesetzt [...] von Wilh. Jensen, Königl. Musikdirektor“ (Königsberg, 1817), patvirtintas minėtomis L. G. Rėzos eilėmis „An Wilhelm Jensen“.

Pirmoji iš aptariamų dainų – „Pievų gėlytei“ (rinkinyje – p. 1, 1 pvz.). Prieš akis aiškiai turėtas J. W. Goethe's „Laukų rožytės“ („Heidenröslein“, 1771) pavyzdys. Visai įmanoma, jog dainos atsiradimui įtakos turėjo Karaliaučiuje jau galėjusi išpopuliarėti artimos tematikos W. A. Mozarto ir J. W. Goethe's „Das Veilchen“ (1785). Juolab kad 1809 m. „Prutenoje“ (p. 43–44) pateikiamas dviem strofomis sutrumpintas ir gerokai pakeistas eilėraščio variantas, pavadintas „Elma an das Veilchen“ (1797). Vis dėlto vėlėliau (1815 m.) Franzo Schuberto (1797–1828) intonuota (op. 3, Nr. 3) populiarioji *Heidenröslein* L. G. Rėzos eilėms artimesnė. Kukli, vieniša laukų gėlė priešpriešinama pasipūtėlei rožei. Žemumoje

ramiai žydinčią ją lanko bitelės, myluoja saulės spinduliai. Atėjęs pjovėjas gėlę pakerta. Poetas kviečia ją amžiams nurimti prie savo širdies. Šviečiamojo klasicizmo stiliui būdinga moralizuojanti priešpaskutinė strofa (*Sei du mir Muster Blümchen ...*). Puikaus instrumentininko W. G. M. Jenseno sąmoningai pasirinktas kraštutiniai nuosaukus stilius atitinka L. G. Rėzos eilių pobūdį. *Unschuldig* interpretacinė pastaba taikliai nusako dainos muzikinius bei poetinius įvaizdžius, emocijų polėkio ribas. Melodija be jokių išimčių antrina pritarimui, vaikšto akordo garsais, harmonija – išskirtinai vaiski, dinamikos linija tepakyla iki *pf.* Visuose muzikinės raiškos parametruose siekta kuo didesnio santūrumo, paprastumo. Antrojeje jausmingais kreipiniais (*O komm ...*) mergelė kviečia gegužį pinti gėlių vainikus, žiedais papuošti darželį, žaluma kloti pievelę („Das Mädchen an den kommenden May“, p. 7, 2 pvz.). Šokli melodija, punktyrinė ritmika,

An das Wiesensblümchen.

Unschuldig.

Ich lieb dich kleines Blümchen weil du so ein - sam blühst nicht stolz auf deine Schwestern mit Neid und Hochmuth siehst.

p *pf.* *pf.*

<p>Ich lieb dich kleines Blümchen, Weil du so einsam blühst, Nicht stolz auf deine Schwestern, Mit Neid und Hochmuth siehst.</p>	<p>Du wölbst deinen Busen, Zwar nicht so hoch wie sie, Doch liebt dich die Sonne, Und küßt dich spät und früh</p>	<p>Die Liebesgötter spielen, Im Zephrusbauch um dich; Du blühst im niedern Thale, Der Sturmwind schonet dich.</p>
<p>Die Rose lockt durch Schönheit, Allein sie reizt und sticht; Du aber bist nicht spröde, Da liebst die Falschheit nicht,</p>	<p>Du schließt in deinem Kelche, Den süßen Nektar ein, Und tränkst die kleinen Biennen, Die deiner sich erfreun.</p>	<p>Sey du mir Muster Blümchen, Der stillen Einsamkeit, Der Unschuld und der Tugend, Der sanften Zärtlichkeit</p>

<p style="text-align: center;">Komm ruh an meinem Herzen Und finde da dein Grab!</p>	<p style="text-align: center;">Dort kommt der grause Schnitter, Und mähet sonst dich ab.</p>
--	--

1 pvz.

Das Mädchen an den kommenden May.

Zärtlich.

O komm im holden Lenze! o komm und schmücke mich, und bringe Blumenkränze, o komm, ich liebe dich!

dolce. *pf.*

<p>O komm im holden Lenze! O komm und schmücke mich, Und bringe Blumenkränze, O komm, ich liebe dich!</p>	<p>Und kehrt in meinen Garten, Wo Nelken und Jasmin Und Veilchen deiner warten, Um duftig aufzublühn!</p>	<p>Entfalte meinen Fieder, Der um die Laube flicht, Und bring die Blüthen wieder Auf mein erstorbnes Beet!</p>
<p style="text-align: center;">Begrüne bald den Rasen, Wo wir sehr oft allein -- Ich und mein Jüngling sassen, Im stillen Abendschein!</p>	<p style="text-align: center;">Die erste Frühviole Bring ich im Kranze dir; Komm, guter May, und hole Doch bald dies Kränzchen dir!</p>	

2 pvz.

Trennung.

Gefühlvoll.

Laube! Laube die mich la - bend kühl - te, und in de - ren Schat - ten ich
 Him - mels-won - ne fühl - te, die ich jetzt verlas - sen soll, Le - be wohl! le - be wohl! gute
 Lau - be le - be wohl. 6. Wilhel.

Laube, die mich labend kühlte,
 Und in deren Schatten ich
 Manche Himmelswonne fühlte,
 Die ich jetzt verlassen soll,
 Lebe wohl! (gute Laube lebe wohl!)

Gärtchen und du kleiner Rasen,
 Wo wir oft im Abendschein,
 Unter kühlen Linden saßen,
 Gärtchen du so liebevoll,
 Lebe wohl! (kleines Gärtchen lebe wohl!)

Hänschen, unter dessen Dache,
 Manche Freude ich genoß,
 Wo im ländlichen Gemache,
 Manches Jubellied erscholl,
 Lebe wohl! (liebes Hänschen lebe wohl!)

Quelle, die mir Kühlung rauschte
 Und an deren Ufern ich,
 Manchem Silberispelein lauschte
 Die mir sanft entgegen quoll,
 Lebe wohl! (sanfte Quelle lebe wohl!)

Wäldchen du, in dessen Schatten
 Philomele oft uns sang,
 Wenn wir uns versammelt hatten;
 Wäldchen du so amuthsvoll,
 Lebe wohl! (stilles Wäldchen lebe wohl!)

Wilhelmine! o mit Flehen
 Bit' ich dich, vergifs mein nicht!
 Bis beim frohen Wiedersehen
 Ich der Deine werden soll
 Lebe wohl! (Wilhelmine lebe wohl!)

3 pvz.

Der Kirchhof.

(Vierstimmig zu singen.)

Gelassen.

Hier schweigt die Frühlings Sän - ge - rin, hier klagt zur ein - sam Phi - lo - mele; Hier pflanzt die Freundschaft Ro - sen hin und weint an dum - pfer
 Gra - bes Hüh - le; hier schließt zur e - wig stil - len Ruh der Tod des Mü - den Au - ge zu. Hier schließt zur e - wig
 stil - len Ruh der Tod des Mü - den Au - ge zu.

Auf diese öde Todtenflur,
 Fällt unsre Lebensblüte nieder;
 Hier sammelt mütterlich Natur,
 In ihren Schoos uns Alle wieder;
 (Und wandelt leise unsern Bau
 In Blumen und in Frühlingslaub.)

Hier schlummern unterm Grabesmoos
 Erblaste Bräute, Mütter, Geise;
 Hier weint die Gattin hoffnungslos,
 Und um den Vater klagt die Waise;
 (Nur bleich erscheint des Mondes Glanz
 Und silbert ihren Todtenkranz.)

Doch hier wo die Zypressen stehn,
 Grün't einst der Auferstehens Palme;
 Ein künstlich frohes Wiedersehn,
 Etknospen in dem Grabeshalme;
 (Und Frühlingsblumen voll von Duft,
 Entsprissen der Verwesungsgruht.)

4 pvz.

Der Liebende Jüngling.

besonders froh.

Wie glücklich wer ein Mädchen liebt das sanft und e - del ist! Sein Leben fließt ihm ungetrübt wird ihm durch sie ver - süßt wird ihm durch sie ver -

pf.

süßt.

pf. *sfz.* *p.*

Wie glücklich, wer ein Mädchen liebt, Das sanft und edel ist! Sein Leben fließt ihm ungetrübt, (Wird ihm durch sie versüßt.)	So selig und so wonnereich, Fließt jeder Tag vorbei. Was ist auf Erden ihm wohl gleich? (Ihn liebt sein Mädchen treu!)	Er walt — wie Frühlingslüfte wehn, Des Lebens Thal hinab Und Sehnsuchtsblümchen frisch und schön (Pflanzt Liebe auf sein Grab.)
Der Frühling bringt ihm Blumen dar, Ruft ihn zum frohen Tanz, Und Lieben flechtet in sein Haar, (Den schönsten Myrtenkranz.)	Sein Leben ist ein Blumengang Auf schön bekränzter Flur; Denn Freude, Liebe und Gesang (Lacht ihm auf jeder Spur.)	Wie glücklich, wer ein Mädchen liebt, Das gut und edel ist! Das Leben fließt ihm ungetrübt, (Wird ihm durch sie versüßt!)

5 pvz.

Freude eines Mädchens auf den kommenden Frühling.

Frohdig.

Ja knospen erst die jun - gen Blü - ten wo ich nicht mehr so ganz al - lein darf das bekomme - ne Zimmer lu - ten, nein, draußsen mich des Frühlings

freun! Ha welche Wonne, welch - Wonne, welche Wonne wird das sein!

sfz. p. *sfz. p.*

Ja, knospen erst die jungen Blüten, Wo ich nicht mehr so ganz allein, Darf das bekomme'ne Zimmer huten, Nein, draußsen mich des Frühlings freun, Ha, welche Wonne wird das seyn!	Und blühet erst der blaue Flieder, Erquickt vom warmen Sonnenschein, Und singt die Lerche ihre Lieder, Dann gehts ins Gärtchen froh hinein Ha, welche Wonne wird das seyn!	Und kommen erst die Schmetterlinge, Dann laß ich Strick- und Netzzeug seyn, Dann bin ich froh und hurt und singe, Dann gehts ins freye Feld hinein, Ha, welche Wonne wird das seyn!
Und grünt der Sprößling unsrer Traube, Und singt die Nachtigal im Hain, Kommt dann mein Jüngling in die Laube,	Und wir sind da so ganz allein — Ha, welche Wonne wird das seyn!	

6 pvz.

šešiolikinių epizodai, melizmai akompanimente piešia žaismingą pavasariu besimėgaujancios herojės paveikslą.

Kiek labiau išplėtota lyrinė „Trennung“ („Išsiskyrimas“, p. 15, 3 pvz.). Čia panaudota tonikos garsais kylanti išangėlė. Tešiamo ritmo intonacijos, pauzuotas akordinis pritarimas, įvairuojanti dinamika bei agogika kuria ilgesingą, preromantišką nuotaiką. Pakartotinai įtvirtinta kadencija papildo klasikinį periodą. Tekste galima išgirsti tipišku šviečiamojo klasicizmo lyrikos at-

garsių. Poetas sentimentalai atsiveikina su lig šiol suspusia idiliška aplinka – žalumos prieglobsčiu, sidabrinu šaltinio gurgėjimu, nameliu, po kurio stogu aidėjo žvalios jaunatviškos dainos, galiausiai mylimąja Wilhelmina. Maldaudamas neužmiršti, išreiškia santūrią dar artimesnio jausmo viltį.

„Kapinės“ (p. 19, 4 pvz.) išsiskiria ne vien keturbalse paskirtimi (*Vierstimmig zu singen*), bet ir poetiniais įvaizdžiais. Padvelkia visas žemiškas būtybes pri-

glausiančios kapų glūdumos ramybe. Akimirksniškai išvystame atgulusiųjų kenčiančias bei vėl nurimstančias sielas. Pabaigoje niūras tęstus nustelbia pavasario vaizdinys. Muzikinė raiška skaidresnė, lyriškesnė nei L. G. Rėzos eilės. Chorališka, statiška akordinė faktūra, neakcentuoto ritmo pusinių-ketvirtinių seka, *p-pp* dinamikos niuansų diapazonas išskiria dainą iš kitų.

Ypatingu įkvėpimu, vaizdų lakumu pasižymi „Der Liebende Jüngling“ („Jaunas, įsimylėjęs“, p. 20, 5 pvz.). Eilėraštis įremintas dviem (pirma-paskutinė strofa) švietėjiškai moralizuojančiais prasminiais akcentais (*Das gut und edel ist!*). Lyrinio herojaus įvaizdis tapatinamas su žiedus sėjančiu, visa gaivinančiu, mirtomis vainikuotu pavasariu (*Was ist auf Erden ihm wohl gleich?*). Poeto kūryboje vyraujančių klasicistinio santūrumo nuostatų kontekste eilėraštis neįprastas bemaž preromantiniu emocijumu, drąsiais *Sturm und Drang* pobūdžio įvaizdžiais. Jausmų pakilumą pabrėžia C-dur tonacija, 6/8 metras, ryžtingi melodijos šuoliai, žvali valtorniška sekstų ir tercijų kaita akompanimente, judrus bosas.

Pavasario kerai vilioja mergelę į žydinčias pievas („Freude eines Mädchens auf den kommenden Frühling“, p. 21, 6 pvz.). Gaivioje pavėsinėje, klausydamiesi lakštingalų, įsimylėjęliai mėgaujasi neapsakoma palaima. Jausmingi melodijos šuoliai oktava, septima, etc., *arpeggiato* figūra akompanimente, oktavų slinktys bosuose, pauzuota, rami kairės ir dešinės rankų kaita antrojo sakinio pradžioje, faktūros plėtotė darniai suskliaudžianti klasicistiška, pauzių įreminta, charakteringos kaitos (*sfz-p*) periodą pakartotinai įtvirtinanti kadencija, triolės ritnelėje išryškina idilišką nuotaiką.

Kaip matyti, W. G. M. Jenseno ir L. G. Rėzos estetiškos nuostatos idealiai sutapo. Dainos lietuvių poeto tekstais trumpuotės, mažorinių tonacijų, pabrėžtinai kuklios. Jose vyrauja pastoralinė nuotaika. Visos, išskyrus sakrališkai santūrią „Der Kirchof“, yra šviečiamojo klasicizmo sampratą atitinkančio liaudiško stiliaus. Čia nepanaudota liaudies temų, tačiau dainoms tinka vėliau tautinei lietuvių kūrybai L. G. Rėzos taikyti paprastumo, nuoširdumo, subtilaus lyrizmo, tyrumo, romumo ir pan. apibūdinimai³². Iškalbės tempo bei interpretacinės nuorodos: *Jugendlich froh, Freudig, Zärtlich*, etc. Nuosekliai laikytasi nekintamos strofinės formos bei normatyvinio, vienatonacinio, pasikartojančios tematikos dviejų sakinių periodo su pusine pagrindinės tonacijos kadencija viduryje (kiek labiau išplėtotą nebent „Der Kirchof“). Melodija klasicistiškai darniai antrina harmonijai. Šioji – vėlgi tipiška, uždaro sekos. Faktūra itin skaidri, minimalistinė, vietomis bemaž menama. Intonacijų jausmingumas, melizmų gausa, kai kur net mažose atkarpėlose svyruojantys dinamikos niuansai rodo šiuokart pasireiškusių preromantinę W. G. M. Jenseno stiliaus linkmę. Strofo užbaigoms būdingas išplėtotas, smulkesnės faktūros, atlikėjo gebėjimus kiek prikišamai eksponuojantis epizodas – netipiška ritnelė. Tas pat pasakytina ir apie L. G. Rėzos bei W. G. M. Jenseno „Kriegs-Gesänge [...]“, o ypač – „Morgenhymne [...]“

(čia pritarime – taškuotos natos, šešioliktinės, triolės, triiliai, *staccato*, *tremolo*, vikrūs pasažai, gyvastinga dinamika). Taigi savotiškas klasicistinis fortepijono partijos virtuoziškas – raiškus kompozitoriaus individualaus kūrybinio braižo štrichas. Išradinga, originali, gaivi W. G. M. Jenseno muzikinė kalba byloja autentišką talentą, neeilinę atlikėjo meistrystę. Šios savybės dar akivaizdesnės palyginimui pasitelkus konservatyvios produktyvio J. Fr. Reichardo vokalinės lyrikos pavyzdžius (tarkime, „Goethe's Lieder“, „Oden“, „Baladen und Romanzen mit Musik von J. F. Reichardt“ [...] ³³ Leipzig, 1790). Neatsitiktinai W. G. M. Jensenas, kaip kompozitorius bei atlikėjas, amžininkų buvo itin palankiai vertinamas – L. G. Rėzos bendraautorio būta puikaus instrumentininko, savito kompozitoriaus. Dainų išstarmės klasicistinių universalumą pabrėžia W. A. Mozarto įtaka, kuri dar akivaizdesnė, citatoms prilygstanti chronologiškai vėlesniame *Morgenhymne* – įsimena neskubios, į T vedančios melodijos aštuntinių slinktys, uždelsti, žemyn *arpeggiato* krintantys D₇ apvertimai, charakteringa besiskleidžiančios faktūros akordų seka, pusinių *staccato* kadencijose ir pan. Į visuotinę XVIII–XIX a. sandūros W. A. Mozarto mėgdžiojimo madą dėmesį yra atkreipęs ir J. Fr. Reichardtas³⁴. Aptartą *im Volkssine, im Volkston* tendenciją W. G. M. Jenseno dainose atitiktų nebent formos paprastumas, išskirtinis raiškos elementų lakoniškumas, tačiau tokia tad ir buvo muzikinio šviečiamojo tautiškumo esmė.

L. G. Rėzos poetiniai įvaizdžiai – vėlgi tipiškai šviečiamieji klasicistiniai (pastoraliniai gamtos motyvai, nesudėtinga meilės intriga). Tačiau poeto tekstuose galima išvelgti komponentų, leidžiančių manyti, jog dar studijų baigimo, kitaip tariant, penkiolikos dainų rinkinio pasirodymo metais L. G. Rėza vadovavosi ne tiek klasicistiškai universaliu, kiek autentišku liaudies dainos – būtent lietuvių dainos – pavyzdžiu. Visų pirma tai mažiškumas – deminutyvų gausa, 1825 m. liaudies dainų rinkinio komentaruose poeto nurodytas skiriamasis lietuvių tautosakos bruožas. Minėtini siužeto neišbaigtumas, fragmentiškumas, minties bei įvaizdžių metaforiškumas, neįkyri didaktinė užuomina, lietuvių dainoms būdingi mergelė, bernelis, šaltinėlis, darželis, išskirtinis lyriškumas, formos bei turinio kuklumas, naivumas, mašli nuotaika ir pan. Taigi galima teigti, jog L. G. Rėzos tautiškumo specifikos suvokimas dar 1799 m. buvo brandesnis, pagrįstas gilesniu jutimu nei daugelio amžininkų, dar tik siekusių idealo. Studijos „Apie lietuvių tautos poeziją“ (1818), „Lietuvių tautos dainų tyrinėjimas“ (1825)³⁵, lietuvių dainų rinkinio komentarai rodo vis subtilėjantį liaudies dainos ypatumų vertinimą. Į W. G. M. Jenseno rinkinį patekusių tekstų tautiškumas daugmaž atitinka „Prutenos“ *litauische Daina* poetinį stilių, bent jau yra jam artimas.

Vis dėlto dėmesys mažos – ne vakariečių – tautos kūrybai, sąmoningas tautinio poetinio stiliaus pasirinkimas tuo metu buvo naujas, estetiškumo sferą peraugantis, socialiai turiningas žingsnis. Koks sudėtingas šis apsisprendimas, suvoksime tik prisiminę poeto biografijos

kontekstą ir lietuviybės siekį, XVIII a. Mažosios Lietuvos gyventojų būklę, priešišką bendrą kultūrinę atmosferą, politinių, stichinių negandų bei kolonizacijos pasekmes, lietuvių švietimo padėtį, nutautimo ir net sunykimo grėsmę. Turime įvertinti pastangas, kurių prirėkė išleidžiant šviečiamųjų idėjų iš anksto parengtą lietuvių dainų rinkinį, atnaujinant Albertinos lietuvių kalbos seminarą, galų gale – drąsą pasitelkti manieringojo, antikos idealus puoselėjusio klasicizmo stiliui kontrastuojančią lietuvių dainą originaliosios poezijos pagrindu nevenigiant jos autentiškumo ir pan. Tad šie L. G. Rėzos poetinės kūrybos epizodai atspindi ir lietuviybės pripažinimą indiferentiškoje, vien Apšvietos, brandaus šviečiamojų klasicizmo bei kylančio preromantizmo bangų skaidrinamoje terpėje. Ankstyvosios W. G. M. Jenseno ir L. G. Rėzos dainos bus buvusi šio pripažinimo profesionaliojoje vokalinėje instrumentinėje muzikoje pradžia, platinusi kelią lietuvių dainų rinkinio pasirodymui, taip pat vėlesniam lietuvių tautosakos rinkimo, publikavimo, mokslinių tyrimų, meninio interpretavimo plūpsniui.

Gauta 2006 01 16

Nuorodos

- ¹ A. Matulevičius, Mažoji ir Didžioji Lietuva, Lietuvininkai ir lietuviai, *Lietuvos mokslas*, 1994, t. 2, 2–3 knyga, p. 20.
- ² J. M. Müller-Blattau, Zur Musikübung und Musikauffassung der Goethezeit, *Euphorion*, Bd. 130, 1930, S. 434.
- ³ H. Güttler, *Königsbergs Musikkultur im 18. Jahrhundert*, Königsberg i. Pr., 1925, S. 121–146; J. Chr. Brandes, *Meine Lebensgeschichte*, Bd. 3, Berlin, 1800, S. 66–68; E. Kroll, *Musikstadt Königsberg*, Freiburg i. Br. und Zürich, 1966, S. 42–46.
- ⁴ W. Dorow, *Erlebtes aus dem Jahren 1790–1827*, Leipzig, 1845, Th. III–IV, S. 9–10.
- ⁵ H. Güttler, ten pat, S. 170–178; E. Kroll, ten pat, S. 105 ir kt.
- ⁶ J. F. Abegg, Reisetagebuch von 1798, *Königsberg in alten und neuen Reisebeschreibungen*, ausgew. von B. Kluge, Düsseldorf, 1989, S. 67.
- ⁷ H. M. Schletterer, *Johann Friedrich Reichardt*, Sein Leben und seine Werke, Walluf b. Wiesbaden, 1972 (Neudruck), S. 78; H. Güttler, ten pat, S. 133–136, 209–214.
- ⁸ H. Güttler, ten pat, S. 200–201.
- ⁹ Ten pat, S. 199.
- ¹⁰ G. Felt, Johannes Stobaeus Grudentinus Borussus, Bemerkungen zu seiner Biographie, seiner Königsberger Umwelt und seinem Werk, *Musik des Ostens*, Bd. 10, 1986, S. 36–37.
- ¹¹ J. Müller-Blattau, *Geschichte der Musik in Ost- und Westpreussen*, Wolfenbüttel–Zürich, 1968, S. 124–126.
- ¹² H. M. Schletterer, ten pat, S. 16.
- ¹³ J. Müller-Blattau, *Hamann und Herder in ihren Beziehung zur Musik*, Königsberg Pr., 1931, S. 21.
- ¹⁴ J. Müller, *Die musikalischen Schätze der Königlichen- und Universitäts- Bibliothek zu Königsberg in Preußen [...]*, Hildesheim – New York, 1971, S. 222, 312; W. Dobbek, *J. G. Herders Jugendzeit in Mohrungen und Königsberg, 1744–1764*, Würzburg, 1961, S. 80; W. Salmen, J. F. Reichardt und Ostpreußen, *Musik des Ostens*, Bd. 1, 1962, S. 191.
- ¹⁵ J. Müller-Blattau, *Hamann und Herder ...*, S. 15.
- ¹⁶ Ten pat, S. 7–12 ir kt.
- ¹⁷ J. G. Hamann, *Aesthetica in nuce*, *Schriften J. G. Hamanns*, herausg. von K. Widmaier, Leipzig, 1921, S. 210.
- ¹⁸ J. Müller-Blattau, *Zur Musikübung und Musikauffassung ...*, S. 434–435.
- ¹⁹ W. Wiora, Herders Ideen zur Geschichte der Musik, *Im geiste Herders*, herausg. von E. Keyser, Kitzingen am Main, 1953, S. 93.
- ²⁰ L. Arbusow, Herder und die Begründung der Volksliedforschung im deutschbaltischen Osten, ten pat, S. 179.
- ²¹ V. Maciūnas, *Lituanistinis sąjūdis XIX amžiaus pradžioje*, Vilnius, 1997, p. 271.
- ²² W. Salmen, J. F. Reichardt und die europäische Volksmusik, *Annales Universitatis Saraviensis*, 1960, vol. IX, S. 91.
- ²³ Ten pat, S. 86–87.
- ²⁴ J. Eretas, Rėzos santykiai su Goethe, *Athenaeum*, 1938, t. 9, p. 47.
- ²⁵ R. Sietz, Adolf Jensen, *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*, Bd. 7, Kassel u.a., 1958, Sp. 1; H. Engel, Wilhelm Gottlieb Martin Jensen, *Altpreußische Biographie*, Bd. I–IV, Königsberg u.a., 1938–1989, S. 302.
- ²⁶ An Wilhelm Jensen, *Prutena oder preussische Volkslieder und andere vaterländische dichtungen* von L. Rhesa, Königsberg, 1809, S. 130–131. *Edle Menschen, edle Weisheit, elde Thaten* – tipiški „mūrininkiški“ pasakymai.
- ²⁷ J. Müller-Blattau, *Geschichte...*, S. 124.
- ²⁸ Ten pat; H. Güttler, *Königsbergs Musikkultur ...*, S. 162.
- ²⁹ J. Müller-Blattau, *Geschichte ...*, S. 159.
- ³⁰ Ten pat.
- ³¹ Plg. A. Jovaišas, *Liudvikas Rėza*, Vilnius, 1969, p. 189–190; J. Lebedys, *Liudvikas Rėza, Lituanistikos baruose*, Vilnius, t. 2, 1972, p. 246; J. Sembritzki, Die ostpreußische Dichtung, 1770–1800, *Altpreußische Monatsschrift*, Bd. 45, 1908, S. 431–432.
- ³² L. Rėza, Apie lietuvių liaudies poeziją, *Lietuvių liaudies dainos*, Vilnius, 1964, II d., p. 337–342.
- ³³ *LN MMB MS*, Mk Gsn 19/33 ir kt.
- ³⁴ A. Einstein, *Mozart, Człowiek i dzieło*, Kraków, 1983, s. 467.
- ³⁵ L. Rėza, Lietuvių liaudies dainų tyrinėjimas, *Lietuvių liaudies dainos*, Vilnius, 1958, I d., p. 327–363.

Laima Kiauleikytė

FLASHES OF ENLIGHTENED CLASSICISM: SONGS BASED ON THE EARLY POEMS BY L. G. RĖZA

Summary

This essay continues the theme of musical culture in Lithuania Minor during the Enlightenment and the pre-romantic pe-

riod. The author once again returns to the examples of the combination of music and the original poetry by L.G. Rēza, which are viewed as a background for the publication of a collection of Lithuanian folk songs (1825). It is attempted to determine what general conditions brought about the rise of musical nationalism. At this point, the subtheme of enlightenment thought and musical ties of the turn of the 19th century – the issue discussed by the author previously – is naturally introduced. Typical examples of the vocal lyrics of classicism are used to demonstrate how Enlightenment ideas and the aesthetics of late classicism laid the ground for the national revival of Lithuanian music.

The article draws on the East-Prussian musical culture studies by the German authors J.M. Müller-Blattau, H. Güttler, E. Kroll and W. Salmen, on articles by Lithuanian researchers (A. Jovaišas, V. Maciūnas, J. Eretas, and A. Matulevičius) and other sources. The material for this study has been gathered at the libraries of the Lithuanian Academy of Sciences and Vilnius University and the Martynas Mažvydas National Library. Music examples have been provided by the Staatsbibliothek in Berlin. The research methods used in the study include the comparative method, analysis and synthesis.